

Lounais-Suomen poliisilaitoksen lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi esitutkintalain, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 b §:n muuttamisesta

1 Lausuntopyyntö

Oikeusministeriö pyytää lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeista esitutkintalain, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 b §:n muuttamisesta.

Esitys sisältää ehdotuksia rikosprosessin sujuvoittamiseksi muuttamalla oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain, esitutkintalain ja oikeudenkäymiskaaren säännöksiä.

2 Poliisiyksikön lausunto

Poliisiyksikkö lausuu hallituksen esitysluonnoksesta asiakohdittain seuraavaa.

2.1 Esitutkintaa ja syyteharkintaa koskevat muutosehdotukset

2.1.1 Asianomistajan yksityisoikeudellisen vaatimuksen selvittäminen

Lounais-Suomen poliisilaitos pitää muutosta kannatettavana. Poliisilaitos on aiemmassa lausunnossaan 5.11.2024, POL-2024-155300, todennut että tilanteessa, jossa asianomistaja sinällään on esittänyt vaatimuksen, mutta korvausvaatimuksen perusteena käytettävä ja asianomistajalta pyydetty tarkempi erittely tai arvio jää asianomistajan saamattomuudesta tai muusta vastaavasta syystä johtuen puuttumaan, esitutkintaa ei tulisi viivyttää pelkän tarkemman vaatimuksen odottamisen takia. Tämä seikka on otettu hallituksen esityksen perustelutekstissä hyvin huomioon.

2.1.2 Rikosilmoituksen kirjaaminen

Eri rikosten tai esimerkiksi eri asianomistajiin kohdistuneen laajan rikoskokonaisuuden kirjaamisen mahdollisuutta yhdelle ilmoitukselle voidaan pitää kannatettavana ja aikaa säästävänä muutoksena.

2 momentin osalta perusteluissa todetaan, että kynnys rikosilmoituksen kirjaamatta jättämiselle olisi korkea. Poliisilaitos katsoo, että kynnys ei saa kuitenkaan muodostua niin korkeaksi, että tosiasiallista muutosta rikosilmoituksen kirjaamisveloitteeseen ei synny. Siksi säännöksen sanamuotoon on kiinnitettävä huomiota. Täydennyspyyntö tulee säännellä toteutettavaksi nimenomaan korostaen sanaa *tarvittaessa*, jotta sellaisissa asi-

oissa, joiden osalta välittömästi on todettavissa, ettei kyseessä ole rikos, täydennyspyyntöä ei tarvitsisi tehdä. Tässä yhteydessä viittaus 1 momentissa säädettyyn tarkoitukseen ei välttämättä ole toimiva; ilmoittaja on voinut tehdä ilmoituksen kyllä siinä tarkoituksessa, että itse epäilee asiassa rikosta, mutta jos se ei sitä selvästi ole, on ilmoitus voitava jättää kirjaamatta ilmoittajan tarkoituksiperistä riippumatta.

2.1.3 Esitutinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen

Poliisilaitos pitää esitettyä muutosta tarkoituksenmukaisena. Asianomistajan vaatimuksen ei ole vähäisissä rikosasioissa tarkoituksenmukaista olla esitutinnan toimittamatta jättämisen tai lopettamisen esteenä.

2.1.4 Ilmoitus epäillyn oikeuksista ja kuulusteltavalle tehtävät ilmoitukset

Muutoksen tarkoitusta voidaan pitää hyvänä; kannustus selvittää rikosta mahdollisimman aikaisessa rikosprosessin vaiheessa saattaa lieventää rangaistusta enemmän kuin myöhemmin toteutettu pyrkimys rikoksen selvittämiseen. Tämä saattaa toteutuessaan jouduttaa ja keventää esitutkintaa huomattavastikin, joten asian nimenomainen ilmoittaminen on perusteltua. Käytännössä on kuitenkin mahdollista, että selvittäminen tehdään edelleen vasta lähempänä esitutinnan loppuvaihetta, kun on selvillä, minkälaista näyttöä asiassa on. Erot vaikutuksessa rangaistuksen lievennyksessä ovat kuitenkin melko vähäiset, selvitti asiaa sitten aikaisemmassa vaiheessa tai vasta myöhemmin. Sama ilmiö on näyttäytynyt jonkin verran esitutinnan aikaisen syyteneuvottelun käytössä; syyteneuvotteluun halutaan vasta, kun esitutkinta on päättynyt ja asiaan liittyvä näyttö selvillä.

Kirjallista etukäteen ilmoittamista kuulusteltavan oikeuksista voidaan pitää kannatettavana. Muutos mahdollistaa tehokkaamman ajankäytön ja keskittymisen itse kuulusteluun.

2.1.5 Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän yhteistyövelvollisuus sekä loppulausuntomenettely

Perustelutekstissä todetaan, että käytännössä on osoittautunut tarve kuulemismenettelyä aktiivisemmalle syyttäjän osallistumiselle ja syyttäjän juridisen asiantuntemuksen hyödyntämiselle esitutinnan keskeisissä vaiheissa erityisesti laajemmissa rikosasioissa. Lisäksi mainitaan, että esitutkintayhteistyössä voitaisiin nykyisen käytännön mukaisesti hyödyntää tutkintasuunnitelmia, jotka voisivat sisältää esimerkiksi olennaiset tiedot esitutinnan toimittamisesta ja sen aikana suoritettavista tutkintatoimenpiteistä ja käytettävistä menettelyistä sekä arvion tutkinnan aikataulusta ja esitutinnan valmistumisesta.

Pykälän velvoittava sanamuoto neuvottelusta niiden rikosten osalta, joista on ilmoitettu syyttäjälle, on käytännössä ongelmallinen. Kyseisenkaltaisia rikoksia on paljon, eikä esitutinnan suorittaminen edellytä varsinaista neuvottelua läheskään kaikissa tapauksissa.

Asiaan tulisi jättää harkinnanvaraa, ja neuvottelun käsitettä tulisi avata tarkemmin; voisiko esitutkintayhteistyössä edellä mainitun mukaisesti muutenkin hyödynnettävää, aktiivisesti yhteistyössä päivitettävää tutkintasuunnitelmaa pitää riittävänä neuvotteluna?

Varsinaisten kasvokkain tai teknisin välinein käytävien neuvotteluiden järjestäminen kaikissa syyttäjälle ilmoitetuissa rikosasioissa aiheuttaisi niin merkittävää lisätyötä sekä tutkinnanjohtajalle että syyttäjälle, että nykyisin resurssein toteutettuna esitutkintaan ja mahdollisesti syyteharkintaan syntyisi viiveitä.

Syyttäjien kanssa neuvotellaan nykyisinkin niissä jutuissa, joissa siihen on katsottu olevan tarvetta. Aloitteen voi tehdä joko tutkinnanjohtaja tai syyttäjä. Nykyinen lainsäädäntö ja käytäntö on ainakin Lounais-Suomen poliisilaitoksen näkökulmasta tarkastellen ollut toimiva.

Myös loppulausuntomenettelyä koskevan lakimuutoksen neuvotteluelvoitteineen katsotaan aiheuttavan siten lisätyötä, ettei muutos välttämättä esitutkinnan joutuisuutta edistä. Tutkinnanjohtajan päätösvalta asiassa on epäselvä. Vaikka kirjaus koskee yhteistyössä tehtävää päätöstä loppulausunnon pyytämisestä, syyttäjä toiminee näin kirjattuna kuitenkin tosiasiallisesti asiasta päättävänä tahona. Tästä syystä loppulausuntopyynnön laatimisen vastuuttamista entistä enemmän syyttäjälle tulisi harkita. Loppulausuntomenettely palvelee erityisesti syyteharkintaa. Esitutkinnan voidaan katsoa olevan tutkinnanjohtajan näkökulmasta pitkälti valmis siinä vaiheessa, kun loppulausuntopyyntö tulee ajankohdaiseksi. Mikäli loppulausunnot edellyttäisivät uusia esitutkintatoimenpiteitä, ne voitaisiin suorittaa tässäkin tapauksessa ilman, että varsinaisia lisätutkintapyyntöjä tarvittaisiin. Syyttäjälle osoitettaisiin näin myös hieman lisävastuuta sen lisäksi, että syyttäjän päätösvalta asiassa tosiasiallisesti lisääntyy.

2.1.6 Perusteluvollisuuden keventäminen

Perusteluvollisuuden keventämistä koskevia muutoksia voidaan pitää kannatettavana. Muutoksilla voidaan katsoa olevan tosiasiallista merkitystä päätösten tekemisen joutuisuuden kannalta.

2.1.7 Yleistiedoksianto erityisen laajoissa rikosasioissa

Yleistiedoksiannon mahdollisuutta esitutkintapäätöksen tiedoksiannossa voidaan pitää tarkoituksenmukaisena. Muutoksella voidaan katsoa olevan esitutkintaa ja siihen liittyvää päätöksentekoa jouduttava vaikutus.

2.1.8 Tiedottaminen esitutkinnassa

Säännökseen tehty kirjaus, jonka mukaan henkilön nimen saa lisäksi antaa julkisuuteen, jos hän on itse antanut sen julkisuuteen tai suostunut siihen, vähentää huomattavasti

niitä ristiriitatilanteita, joissa epäillyn nimi on yleisesti tiedossa epäillyn tuotua asian julkisuuteen, mutta poliisi ei voi asiaa vahvistaa. Kirjaus on tarkoituksenmukainen.

2.2 Rikosasioiden tuomioistuinkäsittelyä koskevat muutosehdotukset

2.2.1 Tiedoksiantosäätely

Puhelintiedoksiannon käyttöalan laajentamisen oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 a luvussa tai 8 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun asiaan voidaan katsoa tehostavan rikosprosessia.

2.2.2 Kirjallinen menettely

Esitetyt muutokset laajentavat kirjallisen menettelyn käyttöalaa rikoksiin, joissa enimmäisrangaistus on enintään neljä vuotta vankeutta nykyisen kahden vuoden sijaan. Kirjallisessa menettelyssä voitaisiin tuomita enintään yhden vuoden vankeusrangaistus nykyisen yhdeksän kuukauden sijaan. Muutosta voidaan pitää kannatettavana; mitä enemmän asioita saadaan kirjallisen menettelyn piiriin, sitä vähemmän vastaajan poissaolot pääkäsittelystä viivästyttävät rikosprosessia.

Myös muutos, joka edellyttää vastaajalta erillistä pääkäsittelyn toimittamisen pyytämistä annettuaan aiemmin suostumuksensa kirjalliseen menettelyyn, edesauttaa rikosprosessin sujuvuutta.

2.2.3 Poissaolokäsittely

Poissaolokäsittelyyn liittyvä soveltamisalan laajennus aiempaa ankarammin tuomittaviin rikoksiin on katsottava rikosprosessia sujuvoittavaksi toimeksi, vastaavalla tavalla kuin kirjallisesta menettelystä ja vastaajien poissaolosta on aiemmin lausuttu. Myös muutosta, jossa tuomittava enimmäisrangaistus ei enää ole riippuvainen vastaajan aktiivisesti antamasta suostumuksesta, on kannatettava.

2.3 Ehdotusten vaikutukset ja muut huomiot

2.3.1 Onko teillä lisättävää tai huomioita vaikutustenarviointiin?

Vaikutusten arviointi on esityksessä pääosin kattavasti tehty ja oikeansuuntainen. Kuitenkin esimerkiksi edellä mainitun neuvotteluvollisuuden vaikutuksia sekä tutkinnanjohtajan että syyttäjän ajankäyttöön ja sitä kautta resurssitarpeeseen ei juuri ole huomioitu. Vaikka neuvottelun katsotaan kokonaisuudessaan jouduttavan rikosprosessia, erityisesti tutkinnanjohtajille tämä tarkoittaa merkittävää lisätyötä, mikäli velvoite koskee jatkossakin kaikkia syyttäjille ilmoitettavia asioita.

Vaikutusten arviointi pohjautuu monessakin asiakohdassa rikosprosessin kokonaisuuden tehostumiseen, eikä vaikutusta esimerkiksi tutkinnanjohtajan työmäärän näkökulmasta juuri huomioida. Prosessin tehostuminen joissain asioissa ei suoraan vaikuta keventävästi kaikkiin prosessin osiin, johtuen esimerkiksi tutkinnanjohtajan ja tutkijan tehtävien eroista. Tutkinnanjohtajan ajankäyttöön ja mahdollisiin lisäresurssitarpeisiin kohdistuvaa arvioita tulisi siten tarkastella laajemmin.

2.3.2 Onko teillä huomioita ehdotusten toimeenpanosta tai lakien voimaantulosta?

Lounais-Suomen poliisilaitoksella ei ole huomioita ehdotusten toimeenpanoon tai lakien voimaantumiseen liittyen.

2.3.3 Onko teillä muita huomioita luonnoksesta hallituksen esitykseksi?

Kokonaisuutena arvioiden esitystä voidaan pitää kannatettavana ja rikosprosessia tehostavana. Uusia velvoitteita säätäessä tulee huomioida tarkasti niiden vaikutukset ja mahdolliset lisäresurssitarpeet.

Risto Lammi, Poliisipäällikkö

Juha Kainonen, Rikosylikomisario

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 01.08.2025 klo 13:19. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Lounais-Suomen poliisilaitos

Eerikinkatu 40-42, PL 51, 20101 Turku

kirjaamo.lounais-suomi@poliisi.fi

Puhelin 0295 440 501, Faksi 0295 411 679, poliisi.fi